

Sarakstu izveidojis *Dr. philol.* Uldis Balodis. Tajā apkopoti Ziemeļamerikas indiāņu valodu saimju un valodu, kā arī to runātāju nosaukumi latviešu valodā. Sarakstu izvērtējusi un nosaukumu latviskos atveidojumus apstiprinājusi Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisija (2019. gada 9. oktobra sēdes protokola Nr. 8 2., 3. §).

Indiāņu valodu saimju un valodu, kā arī to runātāju nosaukumi sarakstā grupēti pēc vārda fināles oriģinālvalodā resp. angļu valodā. Gan nosaukumu grupām, gan atsevišķiem nosaukumiem pievienotas autora piezīmes un komentāri, kas paskaidro un pamato attiecīgās formas izvēli.

-an, -in			
Šajā grupā nosaukumi veidoti uz jau esošo saimju un valodu nosaukumu pamata: atabasku (<i>Athabaskan</i>), činuku (<i>Chinookan</i>), sališu (<i>Salishan</i>), vakašu (<i>Wakashan</i>).			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
čumašu	čumaši	<i>Chumashan</i>	saime
hoku	hoki	<i>Hokan</i>	saime
jokucu	jokuci	<i>Yokutsan</i>	saime
jūmu	jūmi	<i>Yuman</i>	saime; angļiski nosaukumu izrunā: ju:.ma
kalapuju	kalapuji	<i>Kalapuyan</i>	saime
kečanu	kečani	<i>Quechan</i>	valoda; kečanu valodā šo valodu sauc “Kwtsaan”, tātad galotne <i>-an</i> būtu jāpatur arī latviskajā atveidojumā
komekrudu	komekrudi	<i>Comecrudan</i>	saime
kusu	kusi	<i>Coosan</i>	saime
palainihu	palainihi	<i>Palaihnihan</i>	saime; angļiski nosaukumu izrunā: p ^h ə. 'lai.ni.hæ:n
ritvu	ritvi	<i>Ritwan</i>	saime
sahaptu	sahapti	<i>Sahaptin</i>	valoda
salīnu	salīni	<i>Salinan</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: sə.li:nən
siū-kataubu	siū-kataubi	<i>Sioux-Catawban</i>	saime
šastu	šasti	<i>Shastan</i>	saime

-ian, -oan, -uan			
Nosaukumi šajā grupā apzīmē valodu saimes ar nosaukumiem, kas dažos gadījumos ir atvasināti no to valodu nosaukumiem. Piemēram, “Pomoan” valodu saimē ir septiņas valodas, sešas no kurām ir ar nosaukumiem, kuros ietilpst vārds “Pomo” (<i>Northern Pomo, Southern Pomo, Eastern Pomo, Northeastern Pomo, Central Pomo, Southeastern Pomo</i>).			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
čimakvu	čimakvi	<i>Chimakuan</i>	saime
kadu	kadi	<i>Caddoan</i>	saime;

			jau pastāv nosaukums “Caddo” valodai – “kadu valoda”
kaiovu-tanu	kaiovi-tani	<i>Kiowa-Tanoan</i>	saime
maidu	maidi	<i>Maiduan</i>	saime
pomu	pomi	<i>Pomoan</i>	saime
sahaptu	sahapti	<i>Sahaptian</i>	saime
vintu	vinti	<i>Wintuan</i>	saime

-ian, -oan, -uan (izņēmumi)			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes
jūtiāņu	jūtiāņi	<i>Utian</i>	saime
kostanoāņu	kostanoāņi	<i>Costanoan</i>	saime
muskogeāņu	muskogeāņi	<i>Muskogean</i>	saime

-eño			
Kalifornijā un ASV dienvidrietumos ir vairākas valodas ar spāniskiem nosaukumiem.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
čočeņu	čočeņi	<i>Chochenyo, Chocheño</i>	valoda
diegveņu	diegveņi	<i>Diegueño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: di:.gweɲ.oo ~ di.ɛ.gweɲ.oo
ineseņu	ineseņi	<i>Ineseño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: i.ne.seɲ.oo
kupeņu	kupeņi	<i>Cupeño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ku:.peɲ.oo
kruzeņu	kruzeņi	<i>Cruzeño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: kru:.zeɲ.oo
luiseņu	luiseņi	<i>Luisseño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: lu.i:.seɲ.oo
purisimeņu	purisimeņi	<i>Purisimeño</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: pu.ri:.si.meɲ.oo

-a			
Šie nosaukumi veidoti uz haidu valodas (<i>Haida</i>) nosaukuma pamata.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
atakapu	atakapi	<i>Atacapa</i>	valoda
čitamaču	čitamači	<i>Chitamacha</i>	valoda
janu	jani	<i>Yana</i>	valoda
jūmu	jūmi	<i>Yuma</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ju:.ma
karankavu	karankavi	<i>Karankawa</i>	valoda

kašaju	kašaji	<i>Kashaya</i>	valoda
kokopu	kokopi	<i>Cocopa</i>	valoda
marikopu	marikopi	<i>Maricopa</i>	valoda
molalu	molali	<i>Molala</i>	valoda
nutku	nutki	<i>Nootka</i>	valoda
pīmu	pīmi	<i>Pima</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: p ^h i:.ma
takelmu	takelmi	<i>Takelma</i>	valoda
tevu	tevi	<i>Tewa</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: te.j.wa
timukuvu	timukuvi	<i>Timucua</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: tə.mu.ku.wə
tīvu	tīvi	<i>Tiwa</i>	saieme; arī daļa no valodas nosaukuma (dienvidtīvu = <i>Southern Tiwa</i>); angļiski nosaukumu izrunā: ti:.wa
tolovu	tolovi	<i>Tolowa</i>	valoda
tonkavu	tonkavi	<i>Toncawa</i>	valoda
tuniku	tuniki	<i>Tunica</i>	valoda

-e	Šie nosaukumi veidoti, nepamatojoties uz kādu jau esošu nosaukumu. Tā kā patskani <i>-e</i> izrunā visos oriģinālnosaukumos, tas saglabāts arī latviskajos atveidojumos.		
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
kotonamu	kotonami	<i>Cotoname</i>	valoda
mohāvu	mohāvi	<i>Mohave</i>	valoda
olonu	oloni	<i>Ohlone</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ə.loʊ.ni:

-i	Šie nosaukumi veidoti uz zunju valodas (<i>Zuñi</i>) nosaukuma pamata.		
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
čemevevu	čemevevi	<i>Chemehuevi</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: tʃ ^h ɛ.me.wɛ.vi:
hopu	hopi	<i>Hopi</i>	valoda
juču	juči	<i>Yuchi</i>	valoda
juku	juki	<i>Yuki</i>	valoda
seru	seri	<i>Seri</i>	valoda
vaikuru	vaikuri	<i>Waikuri</i>	valoda
vailaku	vailaki	<i>Wailaki</i>	valoda

-o			
Šiem nosaukumiem iespējami divi veidošanas modeļi. Nosaukumi iznāk labskanīgāki, latviešu valodā tos izveidojot uz kadu valodas (<i>Caddo</i>) nosaukuma pamata, jo tad arī vienkāršāk izveidot nosaukumus šo valodu runātājiem.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
čimariku	čimariki	<i>Chimariko</i>	valoda
katu	kati	<i>Kato / Cahto</i>	valoda
koavilteku	koavilteki	<i>Coahuilteco</i>	valoda
papagu	papagi	<i>Papago</i>	valoda
pomu	pomi	<i>Pomo</i>	valoda; šis nosaukums tiktu lietots šādu valodu nosaukumos: ziemeļpomū (<i>Northern Pomo</i>), dienvidpomū (<i>Southern Pomo</i>), austrumpomū (<i>Eastern Pomo</i>), ziemeļaustrumpomū (<i>Northeastern Pomo</i>), viduspomū (<i>Central Pomo</i>), dienvidaustrumpomū (<i>Southeastern Pomo</i>)
pueblu	puebli	<i>Pueblo</i>	nosaukums "Pueblo" tautām un kultūrām Ziemeļņūmeksikā
solānu	solāni	<i>Solano</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā ar garu [a:]: sə.la:.nou
vapu	vapi	<i>Wappo</i>	valoda

-u			
Šie nosaukumi veidoti uz ainu valodas (<i>Ainu</i>) nosaukuma pamata.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
maidu	maidī	<i>Maidu</i>	valoda
vintu	vinti	<i>Wintu</i>	valoda

nosaukumi ar divskani vai diviem atsevišķi izrunātiem patskaņiem vārda beigās			
Šie nosaukumi veidoti vairāk vai mazāk fonētiski.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
adaju	adaji	<i>Adai</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: a.daj
alsiju	alsiji	<i>Alsea</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: æl.si:.ja
havasupaju	havasupaji	<i>Havasupai</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: hæ:.və.su:.paj
javapaju	javapaji	<i>Yavapai</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: jæ:.və.paj
kumejaju	kumejaji	<i>Kumeyaay</i>	valoda
kutenaju	kutenaji	<i>Kutenai</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: k ^h o.t ^h ε.naj
valapaju	valapaji	<i>Hualapai / Walapai</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: wa:.lə.paj

nosaukumi ar līdzskani vārda beigās			
Šie nosaukumi veidoti vairāk vai mazāk fonētiski uz tlinkitu valodas (<i>Tlingit</i>) nosaukuma pamata.			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
algu	algi	<i>Algic</i>	saime; angļiski nosaukumu izrunā: æl.dʒɪk
bīatuku	bīatuki	<i>Beothuk</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: bi:.ə.tək ~ bi:.ə.θək
cimšiāņu	cimšiāņi	<i>Tsimshianic</i>	saime; cimšiāņu valodai (<i>Tsimshian</i>) jau ir pieņemts nosaukums latviešu valodā. Valodu saimei (<i>Tsimshianic</i>) lietojams tas pats nosaukums (cimšiāņu).
čumašu	čumaši	<i>Chumash</i>	valoda
ejaku	ejaki	<i>Eyak</i>	valoda
eselenu	eseleni	<i>Esselen</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ɛ.sə.lən (līdzskanis <i>s</i> šajā nosaukumā ir īss, tātad tā arī atveidojams latviski)
jūtu	jūti	<i>Ute</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ju:t
kajusu	kajusi	<i>Cayuse</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: kə.jus
karuku	karuki	<i>Karuk</i>	valoda
keresu	keresi	<i>Keres</i>	valoda
klamatu-modoku	klamati-modoki	<i>Klamath-Modoc</i>	valoda
mičifu	mičifi	<i>Michif</i>	valoda
mivoku	mivoki	<i>Miwok</i>	saime
mucunu	mucuni	<i>Mutsun</i>	valoda
načezu	načezi	<i>Natchez</i>	valoda
pajūtu	pajūti	<i>Paiute</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: pa.ju:t
pikurīsu	pikurīsi	<i>Picuris / Picuris</i>	valoda; nosaukumu izrunā: pi.ku.'ri:s
rumsenu	rumseni	<i>Rumsen</i>	valoda
sajuslavu	sajuslavi	<i>Siuslaw</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: sa.jə.slo:
taosu	taosi	<i>Taos</i>	valoda; angļiski nosaukumu izrunā: ta.os

citi nosaukumi	1
Šie nosaukumi veidoti vairāk vai mazāk fonētiski uz tlinkitu valodas (<i>Tlingit</i>) nosaukuma pamata.	
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski
eskimosu-aleutu	eskimosi-aleuti
	<i>Eskimo-Aleut</i>
	saime

			Abas nosaukuma daļas jau citur lietotas, bet šeit tās savienotas vienā nosaukumā, atdarinot saimes nosaukumu angļu valodā (<i>Eskimo-Aleut</i>).
jūmu-kočimī	jūmi-kočimī	<i>Yuman-Cochimí</i>	saime Nosaukuma pirmā daļa (<i>Yuman</i>) parādās jau citur šajā sarakstā. Par otro daļu – te darīšana ar vienu konkrētu valodu vārdā “Cochimí”. Angļu valodā šīs valodas nosaukums paturēts (laikam spāniskā) oriģinālformā. Tātad tas pats veikts, atveidojot šo nosaukumu latviski, proti, pārrakstot to fonētiski, bet necenšoties izveidot lokāmu formu (piem., kočimu / kočimi).
jūtu-acteku	jūti-acteki	<i>Uto-Aztecan</i>	saime Nosaukuma otrā daļa (<i>acteku / acteki</i>) jau pastāv latviešu valodā. Pirmajai daļai izmantots tas pats nosaukumu kā jūtu (<i>Ute</i>) valodai šajā sarakstā, jo šajā saimē “Uto” attiecas uz jūtu valodu un tās paveidiem.
na-dene	na-dene	<i>Na-Dené</i>	saime Šīs saimes nosaukums savieno vārdus no diviem saimes zariem ar nozīmi “cilvēks” (vārdam “na” ir šāda nozīme tlinkitu valodā un vārdam “dené” – atabasku valodās). Tātad šeit nebūtu veidojama lokāma forma (piem., nadenu / nadeni), jo oriģinālnosaukumā ir iekļauti vārdi no citām valodām to oriģinālformā. Akūts vārdā “Dené” apzīmē augstu toni, nevis vārda uzsvāri (nāvahu valodā un arī atabasku valodā) vai garu patskani.
tohonoodamu akimeloodamu	tohonoodami akimeloodami	<i>Tohono O'odham Akimel O'odham</i>	valoda Senāk angļiski šīs valodas dēvēja par “Papago” (<i>Tohono O'odham</i> = tuksneša ļaudis) un “Pima” (<i>Akimel O'odham</i> = upes ļaudis). Tās faktiski ir divas izloksnes vienai valodai, ko dažreiz kopā dēvē par “O'odham” – kaut gan abu izlokšņu / valodu runātāji uzskata sevi par atsevišķām tautām. “O'odham” angļiski izrunā: ɔ.ɔ.dəm Pašā oodhamu valodā tās nosaukumu izrunā apmēram šādā veidā: ɔ.ɔ.dham Oodhamu valodā /l/ ir retroflekss līdzskanis [ɭ], kas skan apmēram kā kaut kas starp latviešu un amerikāņu burta “r” izrunu. (https://en.wikipedia.org/wiki/Retroflex_lateral_flap)

			Tātad, ja nosaukumu veidotu vairāk uz rakstības un oodhamu valodas pamata, tam vajadzētu būt “oodhamu / oodhami”; ja to veidotu vairāk uz angļu valodas pamata, tad “oodamu / oodami”.
--	--	--	--

citi nosaukumi	2		
Šie nosaukumi veidoti vairāk vai mazāk fonētiski vai arī, tulkojot tos no oriģinālvalodas. Valodas šajā grupā ir pidžinvalodas, kreoliskas valodas, zīmju valodas, kuras to runātāji izmantoja tirdzniecībai vai sazinoties ar citiem, ja nebija citas kopīgas valodas. (Vienīgais izņēmums ir Mednijas aleutu valoda, kas ir krievu valodas un aleutu valodas maisījums.)			
Valoda / saime latviski	Runātāji latviski	Valoda / saime angļiski	Piezīmes / komentāri
delavēru žargons	delavēri	<i>Delaware Jargon</i>	valoda
inuītu (eskimosu) tirdzniecības valoda	inuīti	<i>Inuktitut (Eskimoan) Trade Language</i>	valoda
Lielo līdzenumu indiāņu zīmju valoda	Lielo līdzenumu indiāņi	<i>Plains Indian Sign Language</i>	valoda
Mednijas aleutu valoda	Mednijas aleuti	<i>Mednyj Aleut</i>	valoda; “Mednija” ir salas nosaukums (viena no Komandora salām)
mobiliāņu žargons	mobiliāņi	<i>Mobilian Jargon</i>	valoda
nutku žargons	nutki	<i>Nootka Jargon</i>	valoda